

PÄRNU LINNAKODANIKU MAJA Nikolai 8

Läbi sõdade, põlengute ja purustuste säilinud kesklinna vanim rõhtpalkidest elumaja on rajatud keskaegse kivimaja vundamendile. Raekirjad näitavad, et veel 1718. aastal oli sellel krundil Suure Gildi oldermanni G.J.Grabbe lesele kuulunud lagunev kivihoone. Sissekanne päruseraamatusse 1740. aastal näitab, et puitmaja oli siis juba olemas ja see oli antud garnisoni kapteni W.F.Vogdti kasutusse päriseks. Hilisemates allikates on maja ehitamise ajaks määratletud 1738-40. Hoone ehitusajaloolise ülevaate koostaja R.Raie nimetab maja 17. sajandi levinuima elamutüübi edasiarenduseks.

Täpseid kirjeldusi esialgsest ruumijaotusest majas ei ole. Hilisemate materjalide ja analoogiate põhjal oli põhikorrusel neli tuba, mis paiknesid ümber mantelkorsten-köögi, kuhu tuleohutusnõuete kohaselt pidid puitmajades avanema kõik ahjukolded. Sissekäik oli õuepoolsest eesruumist, kust üks järsk redeltrepp viis pööningule, teine keldrisse.

Vähemalt 19. sajandi keskpaigani kasutati pööningut ja keldrit laoruumidena. Kunagine vintskapi koht on säilitatud tänaseni ning see on vaadeldav maja õuepoolisel küljel, pööningukorrusel on sellele kohale välja ehitatud aken.

18. sajandil alates 1740. aastast oli Nikolai 8 maja suuresti seotud Vogdtide perekonnaga. Raekirjad näitavad, et pärast kapten Vogdti surma oli kuni 1793. aastani maja valdajaks kapteni lesk. Sajandi lõpul müüdi maja küll edasi, kuid 1804. aastal ilmus siia jälle üks Vogdt : nimelt hoone omandanud kaupmees Gottlieb Hinrich Franzeni abikaasa oli Pärnu komandandi Gustav Reinhold Vogdti tütar Catharina Natalie. 1819. aastal sai Pärnu komandandi residendiks küll kaupmees Harderi maja ehk hilisem raekoda, kuid veel pärast viimast sõda mäletati komandandimajana just Nikolai 8 maja.

Suuremaid ümberehitusi majas tehti 19. sajandi keskel. Hoone barokne fassaad ehitati ümber klassitsistlikuks, väikesed luukidega aknad asendati tolle aja kohta silmapaistvalt suurte äri-vitriinakendega, samuti lammutati mantelkorsten-köök. Umbes sellel ajal võeti eluruumina kasutusele laoruum ja kõrvaldati vintskapi tösteseadeldis. Neid muudatusi seotakse Rakverest pärit III gildi kaupmehe Rudolf Carl Fiegeli nimega, kes ostis maja 1862. aastal 3600 rubla eest ning oli selle valdajaks 15 aastat.

Nikolai 8 maja praegune ilme pärineb 1907. aastast, mil preili Helene Sommer ostis maja Viljandi pastorilt Julius Johannsonilt ja tellis arhitekt A. Jungilt fassaadi moderniseerimise projekti. Projekti põhjal asendati lame püstvooderdis rõhtsa profileeritud laudisega, samuti uuendati vitriinaknaid ümbritsev puit-

dekoor ning pilastrate ülaosad kaunistati korintose kapiteelidega.

Nikolai 8 maja omanikeks ja haldajateks läbi sajandite on olnud paljude elualade inimesed – peamiselt sõjaväelased, kaupmehed ja tsunftimeistrid või nimetatute lesed. 20. sajandil esimesi omanikke preili Helene Sommer pärandas selle 1918. aastal Tartu ülikooli professorile Alfred Heinrich Sommerile. Viimaseks omanikuks enne sõda sai Marie Tõrvand, kes ostis maja 1921. aastal 300 000 Eesti marga eest. Maja riigistati nõukogude võimu kehtestamise järel 1940.a.

Pärast sõda arendati majas mitmesugust väiketootmist. Aastaid oli siin Eesti Pimedate Ühingu Pärnu keskus, kus valmistati harju, tööriideid ja muud nägemispuudega inimestele jõukohast toodangut. Hiljem kasutati juba tublisti amortiseerunud maja laoruumidena, kuni lõpuks otsustati maja restaureerida ja siia asus 1988. aastal linna kultuuriosakond.

2000. aastal viidi kultuuriametnikud haridusosakonna koosseisu ja mitu aastat tegutsesid Nikolai 8 majas kontserdibüroo, festivalide ning linnaorkestri keskus. 2003.a. otsustasid linnavõimud säilitada ajalooline maja linnale ning anda hoonele uus sisu. Sellest ajast kogutakse ja talletatakse siia materjale Pärnu omavalitsuste ajaloo ning kodanikkonna osaluse kohta linna elu ja arengu kujundamises. Maja avati külastamiseks 2. juunil 2004 ning linnaelanike poolt tehtud ettepanekute seast valiti maja nimetuseks ajaloolisele tõele lähim – **Pärnu Linnakodaniku Maja.**